

eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre tusen kronor, eller ock erlägger till staten bevilling för en till minst femhundra kronor uppskattad årlig inkomst.

Stockholm den 19 januari 1893.

Nils Nilsson
från Färs härad.

I motionens syfte instämma

Elis Nilson.

Anders Olsson
från Ornakärr.

N:o 2.

Af herr **E. A. Zotterman**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till vissa ändringar i giftermålsbalken m. m.

»Likhet inför lagen» det bör icke blott vara en samhällsindividuvs rättmätiga önskemål, utan fastmer hans oafvisliga och högsta rätt. Men man behötver icke allt för länge bläddra i nu gällande lag, ej heller vara allt för mycket skarpsynt för att finna, att anförda grundsats på långt när ännu icke är tillämpad i dess konsekvens. Denna anmärkning gäller i synnerhet om qvinnan. Man vore nemligen frestad att uttala den satsen, att man tydligen skönjer »det täcka könets» frånvaro från lagstiftningsområdet, och att spären der efter »skapelsens herrar» äro så tydliga, att de ligga i öppen dag. Jag tänker nu närmast på lagbestämmelserna om giftoman och giftomannarätt.

Uti kap. 1 § 1 giftermålsbalken stadgas nemligen följande: »vill man hjonelag bygga; då skall han mö af hennes giftoman begära, och ej

med våld taga, eller hemligen till sig locka». Och sedan följer i §§ 2, 3 och 4 en ganska vidlyftig beskrifning på, hvem som är giftoman. I kap. 2 § 4 stadgas dessutom, att »Ej må den, som mö lägrat hafver, få henne till äkta; utan fader och moder gifva der ja och samtycke till, eller domaren pröfvar, att goda skäl dertill styrka»; och i kap. 3 § 10 heter det: »Häfdar man qvinna under äktenskapslöfte; då skall han taga henne till äkta, om hon det påstår, och hennes fader och moder dertill samtycka».

Här finner man sålunda en betydlig inskränkning uti qvinnans frihet, en inskränkning, som icke alls till sin motsvarighet träffar mannen. Med skäl må man därför kunna framställa den frågan: kan denna i lagen gjorda inskränkning för qvinnan vara öfverensstämmande med satsen: »likhet inför lagen»? Och svaret måste lika naturligt blifva detta: omöjligt.

Man kan förstå inskränkningens innebörd från en tid, då qvinnan saknade medborgarrätt i det samhälle, åt hvilket hon skulle föda och fostra dugliga män och qvinnor, från en tid, då hon ej blott förklarades oförmögen att råda öfver sig och sitt gods, utan man äfven dristade sig att räkna henne bland husets lösören; men det stämmer icke alls öfverens med andan i en tid, då syster ärfver lika med broder och då qvinnan såväl som mannen genom lag berättigats blifva myndig vid 21 års ålder.

Det är också icke så litet glädjande att finna den nyare tidens åskådningssätt i detta fall: kongl. förordningen om ändring i lagens stadganden angående giftomannarätt den 8 november 1872 stadgar nemligen i § 1 så som följer: »Mö, som myndig är, stånde ej under giftoman»; och i § 2 heter det: »Hvad i 2 kap. 10 § och 3 kap. 10 § giftermålsbalken är föreskrifvet angående faders och moders samtycke såsom vilkor för äktenskapet, gälle ej i afseende på mö, som myndig är». Frågar man så, när en mö är myndig, så får man genom lagen, angående ogift qvinnas rätt att vid viss ålder vara myndig, den 5 juli 1884 § 1 följande svar: »Ogift qvinna, som fyllt tjuguet år, vare myndig att sig och sin egendom sjelf råda och förestå». Det goda uti dessa båda lagbestämmelserna erkännes; det återstår nu att ta steget fullt ut.

Mot syftet i min motion väntar jag två invändningar. Den ena invändningen är denna: då § 5 kap. 1 giftermålsbalken bestämmer, att »Ej må någon till giftermål tvingas; utan bör så qvinnans som mannens frivilliga ja och samtycke giftermålet fästa», så är ej något otillbörligt inflytande på den omyndiga qvinnans frivilliga rätt att ingå äktenskap att befara. Så mycket mindre menar man detta kunna vara fallet, som kap. 15 § 21 strafflagen stadgar, att »fader och moder, som med våld eller hot tvingar dotter till giftermål, straffes med fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Gör det annan giftoman; dömes till straff-

arbete från och med två till och med sex år», och som § 4 kap. 6 giftermålsbalken innehåller följande stadgande: »Nu kan så hända, att fader, eller moder, eller, efter deras död, rätte giftoman hindrar det giftermål, som lagligen sökes; pröfve då domaren, om skäl dertill är. Gör giftoman det för egen nytta, eller annan sådan orsak; böte femtio daler, och rätte upp all skada och kostnad» etc. Och dessutom är det enligt adeliga privilegierna den 16 oktober 1723 § 29 Kongl. Maj:t förbehållet att, om föräldrar eller giftomän oskäligen sätta sig emot adeliga personers giftermål, i nåder förordna derom efter som dertill skäl finnas kan.

Mot denna invändning må till en början göras den erinran, att det icke är gifvet, att det stora flertalet af giftasvuxna flickor känner till de der lagbestämmelserna, likasom det torde med skäl som gifvet få antagas, att, om också lagens bestämmelser äro kända, obehaget att genom laga beifran skaffa sig rätt emot en omedgörlig giftoman förefaller den unga flickan så afskräckande, att hon hellre underkastar sig giftomannens vilja än hon på laglig väg tilltvingar sig rätt. För det andra må påpekas, att det der lagliga skyddet i betydlig mån minskas genom det tillägg, som förekommer 1:o i § 21 kap. 15 strafflagen, deri det heter: »Brott, som nu sagdt är, må ej till bestraffning åtalas, der ej för det våld eller hot, som mot qvinnan föröfvadt är, till giftermålets återgång dömdt blifvit», och 2:o i slutet af § 4 kap. 6 giftermålsbalken, der det heter: »men af föräldrar må barn hvarken böter eller skadestånd i ty mål söka»; och 3:o genom att i § 1 sist anförda kap. följande stadgande förefinnes: »Gifter sig mö mot faders vilja, eller moders; hafve fader, eller moder, våld att göra henne arflös». Vål är detta sist anförda lagrum genom kongl. förordningen om ändring i lagens stadgande angående giftomannarätt den 8 november 1872 § 3 ändradt sålunda: »Stadgandet i 6 kap. 1 § giftermålsbalken om faders och moders rätt att göra mö arflös ege ej tillämpning, der hon vid äkten-skapets ingående myndig är, utom i de fall, som i 2 § af samma kap. omförmälas.» Men detta förhållande hindrar dock icke, att de tre här straxt ofvan framhållna stadgandena äro af beskaffenhet att neutralisera de tre derförut anförda stadgandena om det fria valet.

Hvad angår inskränknigen i det fria valet för myndig qvinna, som stadgas uti § 2 kap. 6 giftermålsbalken, nemligen denna: »Gifter sig son, eller dotter som är enka, mot föräldrars vilja medan han, eller hon, i deras hus vistas och bröd deras åter: sker det af förakt och sidvördnad, eller med den, som ej hafver godt namn och rykte; vare lag samma» (d. v. s. att den felande kan göras arflös), så har jag intet skäl att deremot göra någon anmärkning, enär bestämmelsen der är afsedd att träffa son eller dotter lika.

Den andra invändningen, som jag väntar mig mot min motion, skulle vara den, att, under sådant förhållande, att bestämmelserna om giftoman och giftomannarätt icke gälla qvinna, som är myndig, och då qvinnan såväl som mannen blir myndig vid 21 års ålder, något egentligt skäl till anmärkning mot, än mindre till ändring af nu gällande giftermålsbalk icke föreligger. Först och främst må mot denna invändning svaras, att det väl vid ett hastigt påseende kan förefalla så, men tränger man något aldrig så litet in i frågan, så skall man tydligt finna, att invändningen alls icke håller streck. Genom § 6 kap. 1 giftermålsbalken, sådan dess lydelse är uti kongl. förordningen den 1 april 1892, och hvilken bestämmelse trädde i kraft den 1 januari detta år, stadgas: »Man eller qvinna må ej förr i äktenskap träda, än han fyllt tjuguettt år och hon sjutton, utan Konungen pröfvar skäligt att lof dertill gifva. Lappman må dock kunna ingå äktenskap, då han fyllt sjutton år, och lappqvinna vid fyllda femton år.» Inskränkningen uti friheten att ingå äktenskap gäller sålunda icke mindre än fyra årsklasser af unga flickor, eller de i 17, 18, 19 och 20 års ålder. Detta vore väl i och för sig icke så fasligt orimligt, om dessa åldersklasser på samma gång helt enkelt förbjödos ingå äktenskap. Men det lär väl icke med skäl kunna försvaras, att, då qvinnan tillåtes att vid sjutton års ålder ingå äktenskap, och då hon således vid denna ålder icke blott af lagen förklarats vara mogen för äktenskaps ingående, utan äfven att hon redan vid denna ålder kan för sitt hela återstående lif bindas vid en man, som hon kanske icke älskar, hon ock icke på samma gång bör vara fullt fri att säga sitt, hela hennes lif afgörande, ja eller nej.

Sådan frihet har ju mannen, ynglingen! Men den friheten skall betagas qvinnan! Hon är för ung att lemnas åt sig sjelf, menar man. Liksom den 21-årige ynglingen vore mera mogen för sjelfbestämmandet än den 17- å 20-åriga flickan!? Det är för mig omöjligt att fatta hållbarheten af ett sådant resonnement. Man kan knappast frigöra sig från den föreställningen, att, då den unga flickan förklarats giftasvuxen vid 17 års ålder, men att hon ända till myndighetsåldern skall stå under giftoman, hon under dessa fyra år i viss mening blir en handelsvara. Denna föreställning blir för den tänkande lika upprörande som den för flickan sjelf är kränkande; så mycket mer som det icke ligger inom omöjlighetens område, men fastmer lagen förutsätter, att den stackars flickan kan komma i egennyttiga och illvilliga giftomannahänder. Bättre då, att qvinnan förklarar giftasvuxen först vid myndighetsåldern, än att det skall få vara stadgadt så som det nu är stadgadt.

Den nuvarande bestämmelsen om giftoman och giftomannarätt blir så mycket mer orimlig, då vi anställa en jmförelse mellan en mö på 17

år och en enka på också 17 år. I kap. 19 § 3 arfdabalken heter det: »enka råde sig och gods sitt sjelf». Låtom oss antaga, att en mö blir med giftomans vilja gift vid 17 års ålder. Det ligger inom möjlighetens område skäl antaga, att denna unga hustru kan bli enka om några veckor, ja, om några dagar. Men då är hon genast myndig. Då råder hon strax öfver sig och sitt gods. Huru är det möjligt, att denna enka så i hast kunnat bli så förståndig, så klok på några få veckor, några få dagar?! Så klok och förståndig, att hon öfverträffar alla flickors i åldern 17—20 år klokhet och förstånd?! Skulle mannens inflytande hafva åstadkommit en så kraftig verkan?! Bort det! Här framstår ovedersägligen en oegentlighet, som ju förr dess hellre bör undanrödjas.

Men då jag är fullt öfvertygad om, att den unga enkan besitter fullt ut lika god förmåga som den 21-årige ynglingen att till sitt bästa råda öfver sig och sitt gods, så vill jag ingalunda påyrka någon inskränkning uti denna hennes rätt. Och då jag dessutom är viss på, att den 17—20-åriga flickan är fullt ut lika mogen att bestämma öfver sig sjelf som den 21-årige ynglingen, anser jag böra påyrka hennes likställighet med denne och hennes frigörande från det obehagliga, nedsättande oket af s. k. giftoman, en befrielse, som synes mig vara fullt öfverensstämmande med billighet och rättvisa samt i enlighet med tidens kraf på likhet inför lag.

På grund af det sålunda anförda tager jag mig friheten hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t behagade låta utarbета och så fort ske kan för Riksdagen framlägga förslag till ändringar i giftermålsbalken och andra dermed i sammanhang stående lagrum i det syfte, att stadgandena om giftoman och giftomannarätt med alla deraf följande bestämmelser måtte ur lagen utgå.

Om remiss till lagutskottet anhålles.

Stockholm den 19 januari 1893.

E. A. Zotterman.